

Vlaams
Parlement

vergadering **C180**
zittingsjaar 2015-2016

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 12 april 2016

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Lydia Peeters aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de definitieve inventaris van archeologische zones – 1509 (2015-2016)	3
VRAAG OM UITLEG van Stefaan Sintobin aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de stand van zaken van de herziening van het samenwerkingsakkoord met de Federale Regering inzake coördinatie en vertegenwoordiging in de EU – 1527 (2015-2016)	6
VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het ontbreken van een impactanalyse inzake mensenrechten in het vrijhandelsakkoord met Vietnam – 1567 (2015-2016)	10
VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de vrijgave van het onderhandelingsmandaat voor het handelsverdrag met de Filipijnen – 1568 (2015-2016)	15
VRAAG OM UITLEG van Wouter Vanbesien aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de wapenexportvergunning aan Qatar – 1672 (2015-2016)	18
VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het werkbezoek van de minister-president aan de autonome Koerdische regio in Irak – 1713 (2015-2016)	21
VRAAG OM UITLEG van Willem-Frederik Schiltz aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het blootleggen van de resten van de citadel van Antwerpen – 1659 (2015-2016)	27

VRAAG OM UITLEG van Lydia Peeters aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de definitieve inventaris van archeologische zones – 1509 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Peeters heeft het woord.

Lydia Peeters (Open Vld): Voorzitter, mijn vraag dateert al van 9 maart 2016. Ik had ze ingediend op basis van wat ik kon lezen op de website van Onroerend Erfgoed. Daar stond dat de inventaris van de archeologische zones definitief werd vastgesteld en dat daarin 58 historische steden werden opgenomen, waarvan 14 in de mooie provincie Limburg. Ik mag een beetje chauvinistisch zijn, maar verhoudingsgewijs is dat veel.

Uit eerdere schriftelijke vragen en de actuele vraag in de plenaire vergadering bleek dat vooraleer de archeologische zones definitief konden worden vastgesteld, er een openbaar onderzoek plaatsgevonden had en dat er in totaal vijftien bezwaren werden ingediend: dertien van steden en gemeenten, een van een Gemeentelijke Commissie voor Ruimtelijke Ordening (GECORO) en een van een burger.

Op het moment dat ik mijn vraag indiende, waren de lokale besturen nog niet in kennis gesteld van de vaststelling van de archeologische zones. Dat is inmiddels wel gebeurd op 16 maart. Ik weet niet of mijn vraag daar al dan niet iets mee te maken heeft.

We weten dat de inwerkingtreding van het Erfgoeddecreet gefaseerd verloopt. In de brief die we ontvingen van het Agentschap Onroerend Erfgoed staat: "De besluiten treden 10 dagen na publicatie in het Belgisch Staatsblad in werking. De datum van publicatie zal op onze website worden gepubliceerd. Vanaf de inwerkingtreding gelden de rechtsgevolgen gekoppeld aan de vaststelling." We kennen allemaal de rechtsgevolgen. Die hebben een invloed op de administraties, de notarissen en eigenaars of bouwheren die binnen een archeologische zone een bouwvergunning willen aanvragen. Die zullen voorafgaandelijk een bekrachtigde archeologienota moeten indienen. Dat is toch wat tegenstrijdig. Door de gefaseerde inwerkingtreding zal datgene wat voor de bouwheer of eigenaar van toepassing is, eigenlijk pas per 1 juni 2016 in werking treden en niet binnen 10 dagen na de publicatie.

Inmiddels zijn de besluiten van 19 februari voor alle archeologische zones verschenen in het Belgisch Staatsblad. Ze zijn gepubliceerd op 31 maart. We kunnen er dus eigenlijk van uitgaan dat per 10 april de inventaris archeologische zones definitief is en dat er rechtsgevolgen zijn. Zijn alle lokale besturen daarvan in kennis gesteld? Zijn ook reeds alle eigenaars van percelen binnen deze archeologische zone officieel in kennis gesteld?

De eerste vraag uit mijn schriftelijke voorbereiding komt te vervallen. De lokale besturen hebben inmiddels een schrijven ontvangen, weliswaar wat verwarrend. De motivatie op grond waarvan de bezwaren voor ons gemeentebestuur niet aangehouden zijn, konden we lezen in de besluiten. Daarmee komt mijn tweede vraag ook te vervallen. Hoeveel bezwaren werden aangehouden en wat zijn de gevolgen hiervan voor de afgebakende zones? Bevestigt u dat dit voor de bouwheren specifiek is per 1 juni 2016? Hoe worden eigenaars van percelen gelegen in een archeologische zone in kennis gesteld van de opname in de inventaris? Moeten zij het doen met de publicatie in het Belgisch Staatsblad? Als we een vergelijking maken met de vroegere periode, dan was er, als een pand werd geklasseerd, eerst een voorlopige opname in de inventaris en nadien een definitieve opname. Daar ging vaak een tijdspanne van zes maanden tot een jaar over. Nu worden de eigenaars nauwelijks betrokken. Worden ze officieel in kennis gesteld

of worden ze zonder meer per 1 juni met de gevolgen geconfronteerd? Kunt u opgeven wat de impact is van deze inventaris op de bouwsector? Eind 2015 lasen we al via verschillende persberichten dat men vreest dat dit een vertraging zal opleveren in het afleveren van stedenbouwkundige vergunningen. In de bouwsector vreest men ook dat dit serieuze repercussies zal hebben. Er zijn al een aantal erkende archeologen, maar zijn er dat voldoende?

Het advies van de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening - Onroerend Erfgoed (SARO) is in deze commissie al aan bod gekomen. Dat stelt duidelijk dat de wijze waarop deze inventaris tot stand is gekomen, van die aard is dat er eigenlijk geen rechtsgevolgen voor burgers aan gekoppeld zouden mogen worden. Hoe staat u tegenover deze kritiek?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, collega's, verwijzend naar de vraag van de voorzitter om kort te zijn, zal ik gemakshalve verwijzen naar alle antwoorden die ik u al heb gegeven op een actuele vraag, twee vragen om uitleg en vier schriftelijke vragen. Wat ik al ten overvloede aan u heb meegedeeld, zal ik vandaag niet meer herhalen. Ik ga alleen in op de nieuwe vragen.

Hoe worden de indieners van een bezwaar geïnformeerd over de verdere besluitvorming? U hebt het zelf ook aangehaald, maar dat is geen probleem, want uw vraag was ingediend vooraleer de brief aan alle gemeentebesturen was verstuurd. De betrokken gemeenten hebben een brief gekregen over de vaststelling van 58 historische stadskernen als archeologische zones. U hebt meteen een punt en ik heb dan ook aan de administrateur-generaal van het agentschap gevraagd om een nieuwe brief te sturen omdat de beslissing om gefaseerd in werking te treden, hierna is genomen. Die inwerkingtreding verloopt gefaseerd, op 1 juni bijvoorbeeld. Het zou beter zijn om dat misschien nog eens te expliciteren zodat er geen onduidelijkheid is.

U kent de decretale gronden voor bezwaren. De bezwaren moeten verband houden met feitelijkheden. De bezwaren zijn inhoudelijk getoetst aan feiten en aan de beschikbare wetenschappelijke informatie. Er waren een aantal bezwaren. Er is een aanpassing gebeurd voor de steden Torhout en Ieper die allebei een inkrimping vroegen van de archeologische zones. Ze vroegen om als lijn voor de afbakening de grenzen van de stadsomwalling te gebruiken. Gelet op de uniforme toepassing zijn de delen buiten de stadsomwalling ook geschrapt. Ik heb het vroeger al meegedeeld dat één bezwaar niet ontvankelijk was. Er waren dertien bezwaren van lokale besturen, één van een Gemeentelijke Commissie voor Ruimtelijke Ordening en één van een burger. Er waren vier gemeenten die een uitbreiding vroegen: Tongeren, Herentals, Leuven en Geel. Daar is niet op ingegaan omdat er ook nog een nieuw openbaar onderzoek moet gebeuren vooral men kan overgaan tot uitbreiding. Er waren er vier die een inkrimping vroegen: Torhout, Ieper, Veurne en Ronse. Bij Torhout en Ieper zijn de gebieden buiten de omwalling geschrapt. Stokkem, Herentals en Tielt vroegen om bepaalde percelen eruit te halen. Daar is niet op ingegaan vanwege de grote archeologische waarde van de betrokken percelen. Andere opmerkingen gingen over het archeologieluik van het decreet. Voor het aantal bezwaren waarop is ingegaan en wat de gevolgen zijn, verwijs ik naar mijn antwoord op uw schriftelijke vragen.

Eigenaars worden niet individueel in kennis gesteld. Ik heb dat ook al geantwoord op uw schriftelijke vraag nummer 313. Zoals ik pas zei, ga ik toch voorstellen om een nieuwe brief te sturen om er bij de gemeentebesturen op te wijzen dat er nu een gefaseerde inwerkingtreding is die toen op dat moment nog niet was goedgekeurd.

Het grote voordeel nu is – en dat is meteen ook de vooruitgang – dat er geen gevolgen zijn voor de bouwsector en de stedenbouwkundige vergunning omdat we

nu alles vooraf regelen. Het archeologisch vooronderzoek en de opmaak van de archeologienota gebeuren voorafgaand aan de indiening van de vergunningsaanvraag. Er is dus geen negatief effect op de timing van het afleveren van de stedenbouwkundige vergunning en ook niet op de bouwsector. Vroeger kon je nog zeggen dat er een factor van vertraging was omdat men na de vergunning intervenieerde met gegevens vanuit Erfgoed. Nu pakken we de zaken anticipatief aan.

De opname in de inventaris heeft met ingang van 1 juni 2016 rechtsgevolgen. U vraagt of alles operationeel is en of er voldoende erkende archeologen zijn. Het antwoord is twee keer ja.

Voor uw vraag over SARO moet ik verwijzen naar mijn antwoord op uw vraag 1139 in de commissievergadering van 16 februari 2016.

De voorzitter: Mevrouw Peeters heeft het woord.

Lydia Peeters (Open Vld): Minister-president, ik vind het goed dat u zegt dat de communicatie duidelijker moet, want de communicatie van 16 maart was vrij verwarrend. Dank om dat te willen aanpassen en te corrigeren.

U zegt dat alles nu voorafgaandelijk gebeurt en dat dit sowieso geen vertraging zou betekenen voor de toekomstige bouwprojecten. Ik moet zeggen dat ik dat heel sterk in twijfel trek. Opnieuw: voor men een bouwvergunningaanvraag kan indienen, moet men eerst een bekrachtigde archeologienota hebben. Die bekrachtigde archeologienota is niet op een wip klaar. Als bouwheer van een kavel groter dan 3 are en met een impact van meer dan 100 kubieke meter, moet men eerst naar een archeoloog gaan om een archeologienota te laten maken die moet worden bekrachtigd door het agentschap. Ik weet niet hoeveel tijd daar overheen gaat. U zult mij dat straks wel kunnen zeggen. Daarna kan ik de architect vragen om de bouwplannen op te maken. Met die bekrachtigde archeologienota kan men dan een bouwaanvraag indienen. Waarschijnlijk zijn er dan al drie tot zes maanden voorbij. Waarschijnlijk zullen er dan bij de bouwvergunning bijkomende voorwaarden worden opgelegd die in die bekrachtigde archeologienota staan.

Dat betekent alleszins een serieuze vertraging vooraleer ik mijn bouwaanvraag kan indienen en als ik nadien bijkomende opmerkingen krijg, zal dat ook repercussies hebben. Ik denk alleszins dat er in de toekomst wel degelijk een vertraging zal zijn, terwijl we er in het verleden altijd voor gepleit hebben inzake bouwvergunningen en straks inzake omgevingsvergunningen, dat de procedures snel moeten verlopen.

Ik val misschien wel in herhaling, maar dat is omdat ik er heel fel de nadruk op wil leggen: de SARO zegt inderdaad dat het ongepast is om daar rechtsgevolgen aan te koppelen omdat heel veel eigenaars die op dit ogenblik een kavel hebben in die archeologische zones, dat niet eens weten. Dan is er ook nog eens de grote ongelijkheid. Als ik straks binnen een archeologische zone een kavel heb van 2,9 are en ik zit vlakbij een monument, bijvoorbeeld het Gravensteen in Gent, dan hoef ik niets te doen. Ik zit dus vlakbij een monument en ik hoef niets te doen. Als ik daarentegen een kavel heb van 3,5 are of van 5 are, en ik ga daar een bouwproject neerzetten, dan moet ik wel iets doen, terwijl het waardevolle erfgoed dat daar in de ondergrond zit, volgens mij even belangrijk is in heel die ondergrond, ongeacht of in de bovengrond een kavel ligt van 3 are, van 5 are of van 10 are. De ongelijkheid zal straks leiden tot heel wat vragen en bedenkingen en waarschijnlijk zelfs tot een decreetsaanpassing want het is een fundamentele ongelijkheid. Daar wil ik op blijven hameren. Wat zijn daaromtrent uw reacties?

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Voorzitter, er zijn al veel vragen gesteld over het luik archeologie van het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet. Dat is positief want het

toont aan dat de materie leeft op het terrein. Ik heb een vraag over de 58 historische stadskernen die aangeduid zijn als archeologische zone. Er zijn natuurlijk ook een aantal gebieden aangeduid als zone waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, maar het blijft waarschijnlijk niet bij die zone. Mijn vraag is dus of de kaarten die worden opgesteld, op geregelde tijdstippen geüpdatet worden.

Ik wil nog even ingaan op de mogelijkheden van een archeologisch solidariteitsfonds. Dat blijft een probleem. U hebt een aantal keer rond de tafel gezeten met de bouwsector. Op 31 maart 2015 hebt u met de verschillende partijen de mogelijkheid voor de oprichting van dat fonds bekeken. Dat luik archeologie wordt geïmplementeerd. Denkt u dat er binnen afzienbare tijd uiteindelijk een dergelijk fonds in het leven kan worden geroepen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Peeters, u hebt gelijk. Als er geen archeologienota is, zit je mutatis mutandis in de situatie van vroeger. Als er een archeologienota is, heb je heel de procedure voorafgaand.

Wat de rechtsgevolgen betreft, hebben we net in het decreet heel ruime oppervlaktes ingevoerd om te vermijden dat iedereen zou moeten beantwoorden aan de verplichting met betrekking tot archeologie. In landbouwzones hebben we dat zeer breed gedaan: onder 5000 vierkante meter geen archeologieonderzoek. In archeologische zones is er tot 300 vierkante meter een vrijstelling. Er zijn grenzen getrokken precies om een werkbare situatie te creëren. Nog eens: wij evalueren dat decreet. Mochten er problemen zijn, die ik op het ogenblik niet zie, met betrekking tot rechtsgevolgen of de oppervlaktes, dan kan dit mee opgenomen worden. Alles zal trouwens geëvalueerd worden. We gaan dat ook doen, ik heb dat hier al herhaaldelijk meegedeeld.

Collega Van Werde, de zones waar geen archeologie te verwachten valt, zijn permanent in evolutie. De zones worden aangepast. Het is geen statisch gegeven. Een aantal van die zones worden geüpdatet. Wat betreft het archeologisch solidariteitsfonds heb ik al herhaalde keren meegedeeld dat we de partijen al verschillende keren bij elkaar gebracht hebben, maar dat er geen initiatief wordt genomen. Daar is tot op heden onvoldoende interesse voor. Misschien komt daar verandering in zodra het decreet in werking is. We hebben die mogelijkheid ingeschreven in het decreet. We willen dat initiëren en een bepaald basisbedrag inbrengen. Maar solidariteit bestaat er precies in dat alle projectontwikkelaars daar een stukje in bijdragen, net zoals dat bijvoorbeeld gebeurt voor het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf (WTCB) bij de overheidsopdrachten. Maar het is op basis van vrijwilligheid, en de sector doet het niet op dit ogenblik: de landbouw niet, de bouwsector niet en de projectontwikkelaars niet.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Stefaan Sintobin aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de stand van zaken van de herziening van het samenwerkingsakkoord met de Federale Regering inzake coördinatie en vertegenwoordiging in de EU – 1527 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Voorzitter, het onderwerp is niet nieuw in deze commissie maar het leek me toch aangewezen om bij de minister-president

eens te polsen naar een stand van zaken in verband met de hernieuwing van het samenwerkingsakkoord met de Federale Regering inzake coördinatie en vertegenwoordiging in de EU. Ik zal in mijn uiteenzetting een paar keer verwijzen naar het schriftelijk verslag van mijn vragen, want ik veronderstel dat de mensen die het dossier volgen en geïnteresseerd zijn, ook de vraag effectief hebben gelezen. Ik heb in de schriftelijke versie opgenomen wat er in het Vlaams regeerakkoord staat. Ik kan dus onmiddellijk overgaan naar de nota die in juli 2015 kwam, 'Versterking van de EU-reflex in Vlaanderen', waarbij drie actieterreinen werden onderscheiden: prioriteitstelling inzake EU-dossiers door de Vlaamse Regering, versterkte beleidsbeïnvloeding en explicitering van de afspraken inzake EU-omzetting van EU-recht naar Vlaams recht.

Het uitgangspunt van de Vlaamse Regering is dat een aanpassing van het huidige samenwerkingsakkoord als noodzakelijk wordt gezien om meer te kunnen wegen op het EU-beleid via standpuntbepaling en versterking van onze vertegenwoordiging. In juli 2015 was er ook de oprichting van de drie technische werkgroepen die een en ander moesten voorbereiden.

De drie technische werkgroepen waren volgens het antwoord van de minister-president op een vraag om uitleg van collega Kennes in de commissie van 9 december 2015 klaar met hun werk. De minister-president stelde: "Het komt er nu op aan om politieke knopen door te hakken. Ik zal niet te veel in detail treden omdat we de onderhandelingen alle kansen moeten geven."

Ik begrijp dat bij bepaalde onderhandelingen kansen moeten worden gegeven, maar nu is het wel windstil. De afgelopen maanden is er weinig of niets meer rond te doen, vandaar volgende vragen. Wat is de stand van zaken met betrekking tot de concretisering van de nota 'Versterking van de EU-Reflex' in Vlaanderen in het algemeen? Welke initiatieven hebt u nog genomen na de conclusies van de technische werkgroepen rond de herziening van het interfederale samenwerkingsakkoord en wanneer wordt hier eindelijk een politiek akkoord over gesloten? Ik verwijs ook naar het antwoord aan collega Kennes dat het werk van de technische werkgroepen af was en dat er nu nog enkel politieke conclusies moesten worden getrokken.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Op 3 juli 2015 heeft de regering op mijn voorstel een beslissing genomen. Die bestaat uit drie delen. Het eerste deel wordt momenteel uitgewerkt en heeft betrekking op de versterking van onze algemene vertegenwoordiging bij de Europese Unie. Die is al vrij aanzienlijk, maar het voorzitterscollege werkt nu een voorstel uit om nog in het voorjaar in te gaan op de vraag van de regering of, in welke mate en hoe onze vertegenwoordiging moet worden versterkt.

Dit jaar hebben we opnieuw de prioriteiten bepaald, nadat we kennis hebben genomen van het werkprogramma van de Europese Commissie. We prioriteren de dossiers hier. Het kwam hier uitvoerig aan bod in het kader van het gesprek met de Europese Commissie, inzake het landenprogramma. De stukken zijn meege-deeld aan het parlement en we zijn er ook uitvoerig op ingegaan. Het is mijn prioriteit de Europese richtlijnen sneller te doen omzetten. We zijn niet altijd de beste leerling, maar we maken vooruitgang. Er zijn minder procedures, maar er zijn toch nog een aantal met problemen, onder meer voor een deel vanwege de overgang van de federale naar de Vlaamse bevoegdheid. Het federaal niveau was al een tijd in gebreke, Vlaanderen heeft het overgenomen, maar we dreigen in een preciaire situatie te komen. Er wordt hard aan gewerkt door de collega's. Ik heb het voorzitterscollege gevraagd nog voor het zomerreces een omzendbrief te sturen om een aantal procedures en technieken te verbeteren om de richtlijnen nog sneller om te zetten.

Het samenwerkingsakkoord is inderdaad een oud zeer. Ook in de periode 2004-2009 kwam er nooit een overeenkomst tot stand. De samenwerkingsakkoorden zijn sinds de drie laatste staatshervormingen niet meer aangepast. In de vorige legislatuur is toenmalig minister-president Peeters er evenmin in geslaagd tot een oplossing te komen. Ik heb het op het Overlegcomité gebracht, dat het verwezen heeft naar de interministeriële conferentie. Daar werd met werkgroepen gewerkt. De deelstaten zitten in grote mate op dezelfde lijn. We zijn uitgegaan van het rapport van ambassadeur Swinnen, die het voorstel tot aanpassing had uitgewerkt. Op de interministeriële conferentie werd geen akkoord bereikt. De zaak komt deze maand opnieuw op het Overlegcomité.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Minister-president, ik stel vast dat er vooruitgang wordt geboekt inzake de drie actieterreinen. Belangrijk is echter dat er geen vooruitgang is inzake de herziening of de vernieuwing van het samenwerkingsakkoord.

Minister-president Geert Bourgeois: Dat heb ik niet gezegd.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Toch voor een deel. Dit dossier sleept inderdaad al aan sinds 2004. Wie dacht dat met symmetrische regeringen een en ander vlotter zou gaan, is eraan voor de moeite. Misschien kunt u nog even duiden waar de grootste knelpunten liggen. U zegt deze maand samen te komen met de andere regeringen, maar ik vrees dat er weer weinig vooruitgang zal worden geboekt en dat we hier in de toekomst nog veel vragen zullen over stellen. Ik zou vooral willen weten waar de knelpunten liggen en wie de hernieuwing van het samenwerkingsakkoord blokkeert.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb niet gezegd dat er geen vooruitgang is geboekt. Ik heb gezegd dat er nog geen akkoord werd bereikt.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Voorzitter, minister-president, in het verleden heb ik al ettelijke vragen gesteld over deze bijzonder technische materie. Het is moeilijk om buiten deze commissiezaal uit te leggen waar het precies over gaat. Ik vind het bijzonder belangrijk, want wie bevoegdheden heeft, moet ze ook in het buitenland kunnen verdedigen en moet zijn invloed kunnen uitoefenen.

Het verbaast me altijd een beetje dat de grote verdedigers van het Belgisch federalisme, van de Belgische instellingen, op de rem gaan staan wanneer het gaat over het aanpassen van de instellingen aan de bevoegdheidsverdeling die onder-tussen al twee, drie staatshervormingen geleden werd afgesproken.

U verwees naar de vorige minister-president, Kris Peeters. Ik mag toch aannemen dat hij in zijn nieuwe hoedanigheid nog steeds dezelfde standpunten inneemt als toen hij hier minister-president was? En met hetzelfde enthousiasme?

Ik heb nog een paar vragen over de werkwijze die gevolgd wordt. We zouden kunnen denken dat er een akkoord moet zijn met de federale overheid, maar in deze omstandigheden moeten we een akkoord hebben met drie, vier, vijf of zes partners. Welke werkwijze wordt gevolgd? Wat is het standpunt van de andere deelentiteiten? Zitten we op dezelfde lijn?

En dan is er de belangrijke vraag of we tot één politiek akkoord zullen komen over het geheel van de drie samenwerkingsakkoorden. Of wordt er per samenwerkingsakkoord met deelakkoorden gewerkt? Worden er koppelingen gemaakt in de richting van het protocol van de minister-president, in de richting van de verdeling van Europese boetes en dwangsommen? Kunt u daar wat meer uitleg over geven?

Ik weet dat het allemaal heel moeilijk is, maar is het even uitzichtloos als op het einde van de vorige legislatuur? Of schijnt er op het einde van de lange tunnel dan toch een beetje licht en kunnen we over afzienbare tijd toch tot een akkoord komen?

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Voorzitter, minister-president, binnen de Interministeriële Conferentie voor Buitenlands Beleid (ICBB) zijn een aantal werkgroepen aan de slag gegaan. Ik neem aan dat Vlaanderen daarin ook zijn rol kan spelen. Zit er een verschil in het ritme waarmee de verschillende werkgroepen vorderingen maken? Zou het kunnen dat we inzake het assessorschap sneller tot een doorbraak komen dan voor de indeling in categorieën? Of acht men het niet mogelijk dat er in trapjes wordt gewerkt en wil men alles samenhouden? Wil men een totaalakkoord voor alle verschillende dossiers, niet alleen inzake de vertegenwoordiging, maar ook inzake de andere samenwerkingsakkoorden? Wat zal de strategie zijn? Willen we getrapt toch wat successen binnenhalen waar dat lukt? Of blijft men mikken op het geheel? Het lijkt me interessant om dat te weten in dit heel lang aanslepende dossier. De vorige regering is er inderdaad niet in geslaagd om een doorbraak te forceren. Tot op heden zorgt ook de nieuwe politieke constellatie niet voor een doorbraak. Wat zal de strategie zijn? Wat zal ons dichter bij successen brengen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb niet gezegd dat er geen vooruitgang is geboekt. Ik zei dat er nog geen akkoord is, maar er is wel al vooruitgang geboekt. Ik ga, neemt u dat mij niet kwalijk, niet in detail treden. In grote lijnen kan ik zeggen dat we veel dichter bij een akkoord zijn wat de internationale vertegenwoordiging betreft dan wat betreft de EU, want daar zit de grootste moeilijkheidsgraad, zeker als het gaat over verschuivingen van de categorieën.

Mijn standpunt is, en dat wordt sinds de laatste ICBB gedeeld door de andere partners, dat we moeten streven naar een totaalakkoord over de drie onderdelen. Met wat inspanningen zouden we tot een deelakkoord kunnen komen voor het internationale, maar het belangrijkste deel is natuurlijk de vertegenwoordiging in de EU. Ik hoop dat we tot een akkoord kunnen komen voor de drie onderdelen.

We zijn inderdaad met meerdere partijen. Ik kan herhalen dat het zo is dat Vlaanderen en Wallonië in grote mate op dezelfde lijn zitten. Dat is een positief gegeven om naar de finale discussies te kunnen gaan. Ik ga echter niet in detail zeggen welke posities worden ingenomen wat betreft elke categorie. Dat zou op dit ogenblik contraproductief zijn.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Minister-president, bedankt voor uw bijkomende antwoorden. Zoals de heer Van Overmeire zegt, is dit een heel technische materie. Het gaat natuurlijk ook over de politieke wil of onwil van sommigen. Hij heeft gelijk dat sommige politici in een andere hoedanigheid soms andere standpunten innemen.

Dit is een lang aanslepend dossier, dat weet iedereen die het volgt. Een totaalakkoord zou misschien inderdaad een betere keuze kunnen zijn dan deelakkoorden, want die zouden de zaken wellicht alleen maar vertragen. We zullen moeten afwachten.

Ik weet dat u eigenlijk niet meer mag antwoorden, maar ik probeer het toch. Hebt u enig zicht op de timing voor een totaalakkoord? We kunnen natuurlijk elke vijf of zes maanden een vraag stellen naar de stand van zaken, waarop u kunt antwoorden dat vooruitgang werd geboekt, maar dat er nog geen totaalakkoord is ...

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het ontbreken van een impactanalyse inzake mensenrechten in het vrijhandelsakkoord met Vietnam – 1567 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Mijn vraag om uitleg gaat over een vrijhandelsakkoord dat bilateraal is afgesloten tussen de Europese Commissie en Vietnam. Er is een probleem op het vlak van een impactanalyse van mensenrechten.

We hebben al gehoord van een economische impactanalyse, maar een impactanalyse van mensenrechten is inderdaad iets nieuws. Blijkbaar meent Europa het, net zoals Vlaanderen, heel ernstig met de mensenrechtensituatie.

Problematisch aan dit akkoord tussen de Europese Commissie en Vietnam zijn de mensenrechtenschendingen in Vietnam. Een recent rapport van Human Rights Watch van januari 2016 stelt dat heel duidelijk: schending van de vrijheid van meningsuiting, van de vrijheid van media, activisten die onder dwang uit elkaar worden gehaald, schending van de rechten van etnisch-religieuze minderheden enzovoort.

Minister-president, de Europese Unie heeft gelijktijdig met het opstarten van de onderhandelingen met Vietnam in juni 2012 beslist voortaan mensenrechten te bevorderen bij alle buitenlandse verdragen. In april en mei 2014 heeft de Europese Raad expliciet beslist om impactanalyses op het vlak van mensenrechten mee op te nemen.

De Europese Commissie heeft via de 'Trade for All'-handelsstrategie van de Europese Handelscommissie in oktober 2015 aangegeven dat ook in de onderhandelingen van vrijhandelsakkoorden mensenrechten een bijzondere plaats zouden innemen.

In dit dossier van Vietnam ligt er, ondanks alle beslissingen van de Raad en van het Parlement, nu een akkoord voor zonder impactanalyse van mensenrechten. Dat heeft heel wat wrevel en onenigheid op Europees niveau tot gevolg.

De Europese ombudsvrouw, O'Reilly, heeft al herhaaldelijk aangedrongen om zo'n impactanalyse met Vietnam op te nemen. De Europese Commissie heeft een aantal redenen opgegeven om te weigeren. Zo stelt de Commissie dat er al eerder een andere analyse is gebeurd. De meerderheid is het daar blijkbaar echter nog altijd niet mee eens.

Met haar houding ondergraaft de Europese Commissie de geloofwaardigheid van zowel haar betere regelgevingsagenda als het engagement van de Europese Unie met betrekking tot de verbetering van de mensenrechten in de wereld.

In ons Vlaams regeerakkoord menen we het ook ernstig: "We pleiten, conform de nota 'Mensenrechten en Vlaams internationaal beleid', voor een actief mensenrechtenbeleid met onze waarden als belangrijkste leidraad en de EU als belangrijkste hefboom." In uw meest recente beleidsnota, minister-president, zegt u: "De Vlaamse Regering blijft de mensenrechten in rekening brengen als richtinggevend element van haar buitenlands beleid. Ze hanteert daarvoor het principe van goed bestuur als criterium voor samenwerking met andere landen en regio's." En, heel belangrijk: "We kiezen ervoor om problemen op het vlak van respect voor de rechten van de mensen aan te kaarten via het multilaterale en

Europese kader.” Daarom is dit ook een kapstok om te zien wat de Vlaamse Regering zal doen inzake het ontbreken van de impactanalyse van mensenrechten in dit handelsakkoord dat in de nabije toekomst zal voorliggen.

De vraag zal zijn of u daarbij de lijn van de Europese Commissie volgt of die van het Parlement en de Europese Raad.

Minister-president, wat is uw standpunt in verband met het ontbreken van een impactanalyse? Hebben Vlaanderen en België hun bezorgdheid hierover al geuit in de Raad?

Bent u van mening dat de invloed van handels- en investeringsakkoorden op mensenrechten verplicht moeten worden meegenomen in de impactanalyses van deze akkoorden? Zo ja, heeft de Vlaamse Regering dit bepleit op Europees niveau? Via welke kanalen? Indien niet, bent u van plan om dat in de toekomst te doen?

De voorzitter: Minister-president Bourgois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgois: Mevrouw Turan, mensenrechten zijn belangrijk voor ons. Dat is opgenomen in het regeerakkoord en de beleidsnota Buitenlands Beleid. Het is evident dat er in de Socialistische Republiek Vietnam werk aan de winkel is. Er bestaan daarover rapporten, onder andere van Amnesty International.

In de vorige regeerperiode hebben we een partnerschapsakkoord goedgekeurd met dit parlement. De heer Van Overmeire heeft toen de aandacht gevestigd op de mensenrechten daar. Uw fractie heeft dit partnerschapsakkoord mee goedgekeurd. In de aanhef staat expliciet dat de partijen gehecht zijn aan de algemene beginselen van het internationaal recht en de doelstellingen en beginselen van het handvest van de Verenigde Naties alsook aan het respect voor de democratische beginselen en de mensenrechten.

In artikel 35 staan een aantal vormen van samenwerking opgesomd op het vlak van de mensenrechten.

Ook in het vrijhandelsakkoord waarover u het hebt, staan in de preambule uitdrukkelijke verwijzingen naar mensenrechten en daarnaast ook naar de verschillende aspecten van duurzame ontwikkeling.

Ik wil benadrukken dat in elk vrijhandelsakkoord dat de EU sluit de verbintenis van beide partijen tot het Charter van de Verenigde Naties met betrekking tot de Universele Verklaring van de Mensenrechten wordt herbevestigd. De duidelijke link tussen beide akkoorden toont de relevantie van mensenrechten in de handelsrelatie.

Indien mensenrechten niet worden gerespecteerd, en dus het akkoord niet wordt gerespecteerd, hebben de beide partijen het recht de nodige stappen te nemen. Dit kan gaan van een bespreking daarover of een onderzoek door een gespecialiseerde werkgroep betreffende de naleving of niet-naleving met een gemengd comité, samengesteld uit vertegenwoordigers van beide partijen op het hoogst mogelijke niveau, tot het opzeggen van de handelsrelaties tussen de beide partners.

De discussie over het ontbreken van een voorafgaande impactanalyse op het vlak van mensenrechten speelde zich af tussen een aantal Europese instellingen. De Europese ombudsvrouw heeft daar inderdaad over gecommuniceerd ten aanzien van de Europese Commissie. Ze verwijst naar de regelgeving: een voorafgaande impactanalyse is niet verplicht. Na de instemming met het akkoord, op basis van een gekwalificeerde meerderheid, gebeurt een impactanalyse van de mensenrechten. Dit wordt ook zo voorgeschreven in de ‘Richtsnoeren voor de analyse van de gevolgen voor de mensenrechten in effectbeoordelingen voor handelsgerelateerde initiatieven’, dat zijn de guidelines die Malmström daarover heeft ontwikkeld. In de handleiding van deze

richtsnoeren staat dat de Europese Commissie ze zal uitvoeren. Die ex-postanalyse moet dan toelaten om de nodige data te verzamelen en de impact te analyseren.

In het kader van de Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) is er ook een duurzaamheidsanalyse, een 'sustainable impact assessment', uitgevoerd. Het principe van een vrijhandelsakkoord wordt zeer breed gedragen. Ik heb hier de persmededeling bij me van een uw welbekende fractie in het Europees Parlement, namelijk de Socialists & Democrats, onder de titel 'S&Ds welcome trade deal between EU and Vietnam as tool to promote growth and welfare'. De shadow rapporteur, mevrouw Alessia Mosca, die optreedt voor uw fractie, zegt: "This is a very important result, to be welcomed with great satisfaction." Over het handelsakkoord zijn nogal wat partijen tevreden, sommigen zelfs zeer tevreden.

Bij de onderhandelingen met derde landen over een vrijhandels- en/of investeringsakkoord zet de Europese Unie in op een apart hoofdstuk over duurzame ontwikkeling, waarin milieu, arbeid, inclusief waardig werk, en transparantie, inclusief consultatie met het maatschappelijk middenveld, zijn opgenomen. Vlaanderen is er uitdrukkelijk voorstander van dat de EU zich inzet om deze hoofdstukken op te nemen in de vrijhandels- en investeringsakkoorden en pleit daar telkens voor binnen DGE. Dat is onze hefboom om tot resultaten te komen. Op ons aangeven hebben de federale vertegenwoordigers in de EU diverse keren het punt gemaakt in het kader van duurzame ontwikkeling. Het gaat hier niet alleen om afspraken voor de bevordering van maatschappelijk verantwoord ondernemen, maar ook om mechanismen voor monitoring en handhaving.

Vlaanderen dringt er binnen dezelfde gremia altijd op aan om, naast de reeds gebruikelijke opmaak van een 'sustainable impact assessment' tevens een 'human rights impact assessment' te overwegen. Daarnaast steunt Vlaanderen de praktijk van de EU om in de preambules van deze akkoorden altijd te verwijzen naar de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens. De inzet van dit alles is dat partijen hun mensenrechtenverplichtingen plechtig herbevestigen en zeggen te zullen samenwerken op dit vlak.

Het is onze mening dat bij mensenrechtenschendingen door een van de partijen, dialoog de eerst stap is. Als de procedures en eventueel een gemengde commissie niet tot resultaten leiden, dan kan een van partijen zover gaan om het verdrag op te schorten.

De impactanalyse moet een belangrijk aandachtspunt zijn bij de aanvang van elke handelsonderhandeling. Ik meen dat de Europese ombudsvrouw, mevrouw O'Reilly, een punt heeft. Ik heb uit de discussie in het Europees Parlement vorige maand begrepen dat de commissie hierover de dialoog met de parlementsleden wil aangaan en dat zij nu werk zal maken van een robuuste ex-postevaluatie, zodat finaal zowel de lidstaten als het parlement de impact van het akkoord op de mensenrechten goed kunnen inschatten.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord vanuit een socialistische benadering. Eigenlijk ben ik vooral benieuwd hoe de liberale fractie en de ECR-fractie waartoe u behoort, zich daarover hebben uitgesproken. Ik ben u zeer dankbaar om de mening te geven van de S&D-fractie. U zegt dat de heer Van Overmeire de enige was die hier een bedenking heeft gemaakt over de mensenrechten. Ik wil dan ook wel weten wat de andere fracties in Europa hebben gedaan. Piepen ze op het Europese niveau hetzelfde als hier?

U zegt dat mensenrechten voor Vlaanderen erg belangrijk zijn. Dat is ook de reden waarom ik dergelijke vragen stel en zal blijven stellen. U zegt dat er geen probleem was toen het akkoord is afgesloten. Mij gaat het niet om inhoudelijke dossiers, maar om de structuur, de systematiek om een goed bestuur op te starten waarbij

bepaalde risico's op voorhand moeten worden uitgesloten. Ik weet dat in de Europese Commissie is beslist onder druk van de raad en het parlement om ex-postimpactanalyses uit te voeren. U verwijst ook naar de preambule. Als die niet wordt nageleefd, kunnen we in dialoog gaan, schorsen en eventueel overgaan tot stopzetting van de handelscontacten. Die mogelijkheid is er altijd. De vraag is of we nu als Vlaamse Regering de impactanalyse inzake de mensenrechten op voorhand mee willen vragen en dragen. Dat antwoord heb ik nog niet gekregen. Verwijzen naar de preambules is geen consequent bestuur.

U zegt dat het dossier per dossier moet worden bekeken. De ombudsvrouw is het daar absoluut niet mee eens. Ze zegt uitdrukkelijk dat "een voorafgaande impactanalyse inzake mensenrechten een cruciaal preventief instrument is. Het is ontworpen om op mogelijke negatieve gevolgen van het voorgesteld akkoord te anticiperen en deze te vermijden." Dan kun je de handelspartner op een bepaald ogenblik ook dwingen om een aantal maatregelen te nemen.

Wat betreft Vietnam is de onderhandeling afgerond in december 2015. In februari 2016 is er al een rapport van Human Rights Watch. Ik vraag me af wat we zullen doen met het handelsakkoord. Dat rapport is absoluut niet mild.

Zullen we vooraleer we uitvoering kunnen geven aan een handelsakkoord alvast de preambules in werking laten treden? Bent u zoals de ombudsvrouw, de Europese Raad en het Europees Parlement voorstander van een voorafgaande impactanalyse? Het zou Vlaanderen en u sieren als u daar, met alles wat in het regeerakkoord en de beleidsnota staat, voorstander van zou zijn en u dat mee zou dragen. U wilt meer Vlaanderen in Europa, meer Europa in Vlaanderen en meer internationaal doorwegen via de multilaterale organisaties en Europa. Zult u dit doen of niet?

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord

Marc Hendrickx (N-VA): Mevrouw Turan, we zijn het ermee eens dat ons beleid een krachtig instrument kan zijn om mensenrechten te bevorderen in samenhang met andere beleidsdomeinen, en dan in het bijzonder in het extern optreden van de EU en het ontwikkelingsbeleid. Ik begrijp dat de verdediging van de mensenrechten prioritair moet zijn. Dat spreekt voor zich. De Europese Commissie moet hierin vooroplopen en het respect voor de universele mensenrechten wereldwijd centraal stellen. Handel kan daarin een belangrijke hefboom zijn, maar het zal ook niet alle problemen oplossen.

In de nieuwe handels- en investeringsstrategie – trade for all – van de Europese Commissie wordt inderdaad ingezet op de impact van het handelsbeleid op de mensenrechten door middel van impactanalyses.

Voor de toekomst heb ik er dan ook alle vertrouwen in dat het wel degelijk zal helpen en dat de Vlaamse Regering indien nodig dat zal aangrijpen, volstrekt overeenkomstig ons regeerakkoord. Mevrouw Turan vraagt wat de ECR terzake als standpunt heeft ingenomen. Ik kan u zeggen dat onze voormalige collega Mark Demesmaeker, die nu in het Europees Parlement zetelt, toen het woord heeft genomen in zo goed als dezelfde geest als mijn uiteenzetting nu.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, het is inderdaad zeer ongebruikelijk dat een parlements lid een minister interpelleert over de houding van een fractielid in het Europees Parlement. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

Uw fractie heeft hier in het Vlaams Parlement het akkoord goedgekeurd, zonder enig voorbehoud. Er is één iemand die een kritische vraag heeft gesteld. Dat was een N-VA-lid, de heer Van Overmeire.

U hebt in het verleden samen met uw fractie de aanvatting van de onderhandelingen over het trade agreement zonder voorafgaande impactanalyse goedgekeurd. Uw Europese fractie juicht het akkoord toe, zegt dat ze er zeer tevreden over is: 'great satisfaction'. Ik heb het u geciteerd. Dus blijf een klein beetje consequent.

Ik kan u de uiteenzetting van de heer Demesmaeker geven als u wilt. Ik ga ze niet voorlezen. Ik zal vragen aan collega Hendrickx om het voor te lezen, want het is niet aan mij om verantwoording te geven over een collega-fractielid in het Europees Parlement. Hij heeft een zeer positieve uiteenzetting gehouden met betrekking tot het rapport van de ombudsvrouw.

Ik heb u ook gezegd dat ik de ombudsvrouw kan volgen wanneer ze pleit voor een light impactanalyse vooraf, maar dat is niet de regelgeving. De Europese regelgeving gaat daar niet van uit. Commissaris Malmström, die grote stappen vooruit gezet heeft ten opzichte van de vorige Commissie, hecht zeer veel belang aan de mensenrechten, zegt dus ook dat trade daaraan kan bijdragen, en dat we de twee componenten, de vrijhandel en de mensenrechten, onder ogen moeten nemen. Ze zegt tegelijkertijd dat het feit dat je in handelsrelaties gaat, ook een opener is om te komen tot een open samenleving. Ik denk dat ze daarbij heel juiste klemtonen legt. Ze garandeert aan de Europese parlementsleden in het kader van de regelgeving die van toepassing is, dat er een impactanalyse zal komen, en ze beschrijft de mogelijke modellen daaromtrent.

Collega Turan, dit is een mandaat dat met de goedkeuring van uw partij gegeven is, zonder verplichte voorafgaande impactanalyse. Ik weet dat de ombudsvrouw ervoor pleit om die Europese regelgeving te veranderen. Ik heb u gezegd dat het nuttig zou kunnen zijn om een light impactassessment te doen, voorafgaand aan het sluiten van onderhandelingen. Maar als u zegt dat u in de toekomst elk vrijhandelsakkoord afhankelijk zult maken van een volledige impactanalyse, dan weet u ook dat er heel weinig vooruitgang zal worden geboekt. Dan zal het wel heel positieve, bijna euforische communiqué van uw fractie 'S&Ds welcome trade deal between EU and Vietnam as tool to promote growth and welfare', niet meer mogelijk zijn, want dan moet je voorafgaand wellicht jaren werken.

Ik heb u gezegd: er zijn problemen met de socialistische republiek Vietnam, zoals er evenzeer problemen zijn met andere landen. U hebt daar een punt, ik steek dat niet weg, maar dat zijn de Europese mechanismen. Malmström maakt er werk van, veel meer dan Karel De Gucht. Dit is voor haar echt een aandachtspunt. U kent haar guidelines: die zijn volledig uitgewerkt. Ze gaat dat ook doen. Ik heb gezegd dat de ombudsvrouw een punt heeft door te zeggen: ga voor een light impact. Maar zeggen dat heel dat systeem moet worden omgekeerd, is tegenstrijdig met de regelgeving en met de houding die u en uw partij aangenomen hebben in dezen.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Voorzitter, we zijn zo vrij geweest om snel op te zoeken over welk partnership met Vietnam de collega kritiek heeft geleverd. Het gaat om een stemming over een partnership met Vietnam en andere landen, van 13 november 2013. *(Opmerkingen van minister-president Geert Bourgeois)*

Ja, u hebt het voorgelezen. Maar de conclusie van de Raad die een impactanalyse op het vlak van mensenrechten op voorhand vraagt op Europees niveau, dateert van 19 mei 2014.

De resolutie met de vraag om een impactanalyse op voorhand te doen, is in het Europees Parlement goedgekeurd op 17 april 2014. *(Opmerkingen van minister-president Geert Bourgeois)*

U zegt: so what? Ik wil alleen maar zeggen dat wij allemaal op elk beleidsniveau eens moeten beginnen om mensenrechten niet alleen ernstig te nemen en te verwoorden op papier maar daar ook effectief werk van te maken. In uw formulering, minister-president, gaat u ver. Malmström formuleert ook straffe taal wat betreft mensenrechten. Ik hoop dat we daar zeer binnenkort ook effectief aan kunnen gaan werken. Een impactanalyse op voorhand is een stap in de goede richting. Dat zijn nieuwe wendingen. Handelsakkoorden kunnen inderdaad een zeer positieve impact op mensenrechten hebben. We moeten daar ook gebruik van maken. In het verleden gebeurde dat met preambules, maar nu moeten we proberen om daar concreter in te zijn en, zoals gevraagd op Europees niveau, met impactanalyses op voorhand.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de vrijgave van het onderhandelingsmandaat voor het handelsverdrag met de Filipijnen – 1568 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Minister-president, dit is een vraag die ik u al heb gesteld. Ik denk dat u straks, net zoals bij collega Peeters, gaat verwijzen naar mijn vraag van toen en uw antwoord van toen. Ik had gevraagd naar het onderhandelingsmandaat over het handelsverdrag met de Filipijnen, gelet op het feit dat iedereen meer gaat naar een transparante en open cultuur wat betreft handels- en investeringsverdragen. Op 9 december 2015 heb ik u de vraag gesteld om een vrijgave te doen van het onderhandelingsmandaat met de Filipijnen.

U hebt gezegd dat dat voor u wel kon en dat het 'case by case' moest worden bekeken, maar dat dat maar kon indien er een akkoord is van de Raad van Ministers en een akkoord van de Filipijnse onderhandelaren.

Voor zowel de CETA- (Comprehensive Economic and Trade Agreement), TTIP- (Transatlantic Trade and Investment Partnership) en TiSA-onderhandelingen (Trade in Services Agreements) is de Europese Commissie al overgegaan tot de goede praktijk van transparantie, ook al is het niet altijd in de beste omstandigheden en de grootste transparantie, waarbij alle documenten worden doorgemailed naar de parlementsleden. Er zijn wel wat terechte opmerkingen over te geven maar er is in ieder geval een stap in de goede richting gezet wat betreft transparantie en publicatie van bepaalde documenten.

De Vlaamse Regering stelt dat ze veel belang hecht aan subsidiariteit, transparantie en democratische controle door het Vlaams Parlement. Door erop aan te dringen dat het onderhandelingsmandaat wordt vrijgegeven, zou de Vlaamse Regering kunnen aantonen dat dit geen lippendienst is. Het goedkeuren van een onderhandelingsmandaat is een beleidshandeling waarvoor de Vlaamse Regering zich, conform haar eigen voornemens, aan de democratische controle van het Vlaams Parlement zou moeten onderwerpen.

Aangezien het onderhandelingsmandaat nog steeds niet is vrijgegeven, heb ik volgende vragen. Minister-president, hebt u er ondertussen bij federaal minister Reynders op aangedrongen om te pleiten voor de publicatie van het onderhandelingsmandaat en om dit te agenderen op de Raad voor de Handel? Is dit intussen besproken en wat was daar het resultaat van? Welke eventuele lidstaten verzetten zich tegen de vrijgave van het onderhandelingsmandaat? Waarop baseert u zich

om te stellen dat voor de vrijgave van het onderhandelingsmandaat het akkoord van de Filipijnen vereist is? Voor de andere beperkte goede voorbeelden die ik u al heb gegeven, was er geen akkoord van de tegenpartij vereist. Wat is uw standpunt inzake de openbaarheid van onderhandelingsmandaten voor handels- en investeringsakkoorden? Vindt u dat die altijd vrijgegeven moeten worden of bent u voorstander van een beoordeling 'case by case'? In welke onderhandelingen hebt u er al voor gepleit om de mandaten vrij te geven? Zult u ervoor pleiten om dat voor toekomstige mandaten te doen? Bent u van plan om aan te dringen bij de Europese Commissie om eenzelfde transparantie aan de dag te leggen als in de TTIP- en TiSA-onderhandelingen en dus te vragen dat zij de voorstellen die ze doet, publiek vrijgeeft? Indien niet, waarom niet?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Dit is nog niet besproken op de Raad, maar mijn diensten hebben de vraag formeel gesteld op de interfederale DGE Handel. De FOD Buitenlandse Zaken heeft intussen bevestigd dat hij nu met de lidstaten zal aftoetsen of het mandaat vrijgegeven kan worden. Daar komt heel wat diplomatie bij kijken, want om het mandaat vrij te geven is unanimititeit binnen de Raad vereist. Ik herinner u er aan dat minister Reynders destijds ook met steun van de Vlaamse Regering – ons kabinet stelde de vraag – als eerste de vrijgave van het TTIP-mandaat bepleitte binnen de Raad.

Zoals ik reeds aangaf in deze commissie, ben ik er voorstander van om ook dit onderhandelingsmandaat vrij te geven. Mijns inziens kan de vrijgave van onderhandelingsmandaten aan de Europese Commissie het parlementaire en maatschappelijke debat over de meerwaarde van EU-handelsakkoorden alleen maar ten goede komen.

Voor een goed begrip licht ik het onderscheid toe tussen de twee procedures. Wat betreft het vrijgeven van onderhandelingsmandaten die de Raad aan de Commissie geeft, is er in principe geen akkoord vereist van de tegenpartij. Wel is het zo dat het onderhandelingsmandaat principieel niet wordt vrijgegeven, maar als de vraag gesteld wordt, zoals bij TTIP, kan van dat principe – mits unanimititeit binnen de Raad – afgeweken worden. De vraag is dus nu gesteld; als alle lidstaten akkoord gaan, kan het mandaat worden vrijgegeven.

Wat betreft het vrijgeven van onderhandelingsteksten: dit kan nooit eenzijdig op eenvoudig verzoek. Alle teksten van de Filipijnse overheid zijn hun eigendom. Het is pas als we het akkoord van de andere partij hebben dat die gedeeld kunnen worden. Er bestaat in de Europese Unie wel een traditie om alle teksten te delen tussen de Europese Commissie en de lidstaten. Ik hoop ook dat we op termijn bepaalde strategische documenten met dit parlement zullen kunnen delen in leeskamers, maar het is geen evidentie, aangezien ook hiervoor het unaniem akkoord van de lidstaten vereist is. Het zou bijvoorbeeld niet kunnen dat een Europees of Brits parlement geen inzage krijgt, maar Vlaamse parlementsleden wel.

Bovendien dient ook een afweging te worden gemaakt tussen het garanderen van maximale transparantie en werkbaarheid van de onderhandelingen. Ik pleit dus voor een pragmatische aanpak, waarbij primordiaal dient ingezet te worden op het vrijgeven van onderhandelingsmandaten. Slechts wanneer het parlementaire en maatschappelijk debat dat vereist, kunnen bijkomend ook op 'case by case'-basis onderhandelingsteksten vrijgegeven worden in leeskamers. Onderhandelaars dienen de nodige ruimte te hebben om voorstellen te kunnen aftoetsen.

Zoals ik al meedeelde, is het de regel om geen onderhandelingsmandaten vrij te geven. Dit kan wel via een 'case by case'-benadering bekeken worden, maar dan moeten de 28 EU-lidstaten het er wel over eens zijn. Dat is nu eenmaal de gangbare praktijk binnen de Raad. Zoals ik al zei, heb ik er geen probleem mee dat mandaten in principe worden vrijgegeven.

Het is een goede zaak dat Europa in dezen zo transparant mogelijk is. We hebben bovendien een traditie in Europa om een mandaat te geven aan de Europese Commissie, op voorwaarde dat er zo veel mogelijk transparantie geboden wordt. Dit is een goede praktijk. Ik heb tijdens mijn overleg met Commissaris Cecilia Malmström zelf mogen ondervinden dat zij maximale transparantie beoogt. Deze nieuwe aanpak brengt zij nu ook in de praktijk. Zo kan ik verwijzen naar het recente document 'Trade for All', waarin de Commissie zich engageert om gedurende de volledige onderhandelingsperiode voortaan alle EU-tekstvoorstellen vrij te geven. De Commissie maakt zich ook sterk alle nieuwe derde partijen aan te zullen moedigen om zelf zo transparant mogelijk te zijn.

Het lijkt mij toch heel moeilijk om in onderhandelingen elk tekstvoorstel publiek te maken. Dat zou hetzelfde zijn als bijvoorbeeld bij een sociaal akkoord nog tijdens de onderhandelingen elk voorstel met de wereld te delen. Dat is niet de beste onderhandelingsmethode. Op die manier zou de bewegingsruimte voor de onderhandelaars wel heel klein worden. Ik zou hier dus vooral willen oproepen om dit pragmatisch aan te pakken.

Ik pleit dus voor een op 'case-by-case' aanpak en het raadplegen in leesruimtes zoals bij TTIP, zodat de parlementen hun controlerecht kunnen uitoefenen.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Minister-president, ik ben het met u eens dat de vrijhandelsmandaten moeten worden vrijgegeven. Ik ben blij te horen dat u daarvoor stappen hebt ondernomen. Ik neem aan dat Vlaanderen als eerste de vrijgave van de mandaten vroeg. Het is belangrijk dat er een cultuur van transparantie en debat wordt aangewakkerd en dat het draagvlak voor de Europese beslissingen vergroot. Belangrijk is ook dat het met unanimité gebeurt. Ik hoop dat u in de toekomst, en daarbij hebt u de steun van onze fractie, telkens in het kader van onderhandelingen onmiddellijk vraagt de mandaten vrij te geven.

U maakt een onderscheid tussen de vrijgave van een mandaat en de onderhandelingssteksten. Dat was in uw vorig antwoord niet zo duidelijk. Voor de mandaten is er geen akkoord van de tegenpartij nodig, Europa moet er inderdaad zelf uit geraken. Omwille van de werkbaarheid bent u geen voorstander om alle onderhandelingssteksten, of althans de voorstellen, over te maken. U zegt dat het niet aan ons is om ze vrij te geven. Als jurist zie ik er geen graten in om de voorstellen die Europa zelf doet vrij te geven. Dat doet geen afbreuk aan de onderhandelingen. U bent voorstander van een 'case-by-case' aanpak. Ik hoop dat binnenkort alle voorstellen worden vrijgegeven, zodat iedereen in zijn eigen parlement en bij middenveldorganisaties zoveel mogelijk mensen kan overtuigen van een beslissing.

Hebt u een idee hoelang een diplomatiek overleg nodig is om unanimité te bereiken om het mandaat te kunnen vrijgeven? De vraagstelling is al lang genoeg om te weten dat het tijd zal vergen.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): We zijn uiteraard voorstander van maximale transparantie en we steunen de inspanningen van commissaris Malmström en de Commissie, maar natuurlijk op voorwaarde dat onze belangen niet worden geschaad. Het is een zoektocht naar een evenwicht tussen transparantie en onderhandelingspositie. Het moet ook via een 'case-by-case' aanpak gebeuren, want de onderhandelingen op straat voeren kan de positie verzwakken.

Het zo maar publiek vrijgeven is nogal naïef. Dat kan worden aangegrepen om de onderhandelingspositie te ondermijnen en steeds meer van de tegenpartij te vragen. Men moet altijd de onderhandelingspositie en de strategie in het achterhoofd

houden. Ik deel de conclusie van de minister-president, namelijk dat men heel pragmatisch tewerk moet gaan.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, ik ga nog even in op de bijkomende vraag. Ik weet niet hoelang het zal duren. Minister Reynders heeft goed werk geleverd bij het TTIP. Hij is erin geslaagd om collega's ervan te overtuigen om het mandaat dat de Europese Commissie heeft, publiek vrij te geven. De Raad heeft toen beslist dat het geen enkele precedentwaarde heeft. We moeten daar case per case over oordelen. Hij engageert zich er nu opnieuw toe om te proberen de collega's ervan te overtuigen. Ik weet niet of het hem zal lukken, maar ik hoop het. Er is geen precedent. De Raad heeft toen gezegd: 'We doen dit nu.' Hij heeft dat echter gedaan zonder enige precedentwaarde. We moeten het geval per geval opnieuw proberen. Dat is het standpunt van Vlaanderen en van de federale overheid. Ik hoop dat het lukt. Vraag me niet hoelang het zal duren. Ik neem aan dat hij elk contact te baat neemt, informeel of formeel, om daartoe te komen. We zullen zien wat het resultaat geeft. Ik kan daar niet op vooruitlopen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Wouter Vanbesien aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de wapenexportvergunning aan Qatar – 1672 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Naar aanleiding van een exportvergunning in het maandverslag van februari 2016 van de dienst Controle Strategische Goederen is een exportvergunning afgeleverd ter waarde van ongeveer 1,2 miljoen euro. Het betreft militair oefenmateriaal voor vuurwapens naar de strijdkrachten van Qatar.

Qatar is verwikkeld in een oorlog in Jemen. Het is daar een actieve partner en levert grondtroepen, pantserwagens, gevechtshelikopters. Het is een heel brutale oorlog. De VN heeft vastgesteld dat er 119 inbreuken op het internationaal humanitair recht zijn gepleegd. Die exportvergunning doet vragen rijzen. Ook de organisatie Vredesactie heeft hier scherp tegen gereageerd.

Het staat in spanning met wat u mij hebt geantwoord op 20 oktober. Uw betoog eindigde toen met: "Vlaanderen levert geen wapens aan partijen in een gewapend conflict, dat is een duidelijk standpunt." Dat is inderdaad een duidelijk standpunt. Alleen komt het natuurlijk niet overeen met de praktijk op dit moment.

In de toelichting bij het maandverslag staat dat het een uitbreiding is van een eerdere gelijkaardige levering. Dat is op zich natuurlijk geen argument, omdat elke levering opnieuw zijn vergunning nodig heeft. Er staat verder dat het doelvoorstellings-apparaat voor vaste schietstanden betreft en dat het wordt gebruikt in de opleiding voor de bescherming en veiligheid van het staatshoofd en de regeringsleiders.

Minister-president, ik neem aan dat de bescherming van regeringsleiders u persoonlijk na aan het hart ligt, maar de vraag blijft hoe het komt dat deze export vergund is.

Staat u nog achter uw eigen stelling dat Vlaanderen geen wapens levert aan partijen in een gewapend conflict?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Die export werd zoals steeds vergund na toetsing van de criteria vermeld in artikel 26 van het Wapenhandeldecreet. Geen enkele van die criteria gaven aanleiding tot een weigering.

Het vierde criterium in artikel 26 van het decreet stelt dat een vergunning geweigerd wordt als de aanvraag goederen betreft die in een gewapend conflict kunnen worden ingezet en de eindgebruiker betrokken partij is bij een regionaal gewapend conflict. In dit geval is echter geen van beide elementen aanwezig. Schietstanden zijn geen goederen die in een gewapend conflict kunnen worden ingezet. Het gaat hier om een vaste schietstand die in Qatar geïnstalleerd wordt. De eindgebruiker is de Amiri Guard. Die heeft een binnenlandse opdracht, het beschermen van het staatshoofd, de koninklijke familie en de regeringsleden.

Verder eist het vierde criterium dat een vergunning geweigerd wordt als er een duidelijk risico bestaat dat de goederen een gewapend conflict of spanningen in de regio zullen uitlokken dan wel bestaande gewapende conflicten of spanningen zullen verlengen of verergeren. Dat was bij deze uitvoer gelet op bovenstaande redenen niet het geval.

Ik heb gezegd: "Vlaanderen levert geen wapens aan partijen in een gewapend conflict." Dat is het standpunt dat we naleven, met de referentie naar de acht criteria.

U verwijst naar de beslissing die we op de website hebben gezet. Het verslag is summier. U kunt op de website de motivering vinden. Het is een toelichting. De motivering zit niet in het feit dat het een uitbreiding is van een eerdere gelijkaardige levering. De motivering zit in wat ik u heb gezegd, namelijk dat het gaat over doelvoorstellingsapparatuur voor vaste schietstanden en dat de betrokken eindgebruiker instaat voor de bescherming en de veiligheid van het staatshoofd en de regeringsleiders. Dat het een uitbreiding is, is een verduidelijking, een informatieve mededeling zodat iedereen weet dat het voorheen al is gebeurd. Op zich is dit echter niet de motivering. De motivering is zoals steeds gebeurd op basis van de criteria bepaald in artikel 26.

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Ik ben in uw houding meer algemeen, als het gaat over het vredesbeleid van Vlaanderen, een beetje ontgoocheld. Het is heel subtiel en moeilijk te controleren in hoeverre deze dingen bijvoorbeeld ook niet worden gebruikt voor de opleiding van strijdende partijen in dat regionaal conflict. U haalde aan dat er twee elementen waren: ze moeten betrokken zijn in een regionaal conflict en het moeten wapens zijn. U zegt dat geen van beide elementen hier van toepassing zijn. Dat is echter niet waar. Qatar is wel betrokken in een regionaal conflict. U zegt dat u toen hebt gezegd dat u geen wapens zult leveren aan strijdende partijen, maar dat dit geen wapens zijn.

Ik heb de indruk dat u altijd argumenten, ook juridische, zoekt om te zeggen dat u geen ambitie hoeft te tonen voor een vredesbeleid voor Vlaanderen. Wij hebben hetzelfde meegemaakt met die onholdlijst. Ik wil die discussie hier niet openen. Het was een bestaand instrument dat u plots juridisch onklaar hebt verklaard en dus hebt geschrapt. Ik vind dat u uw ambitie en gevoeligheid voor de wereldvrede en de – weliswaar beperkte – rol die Vlaanderen daarin kan spelen, minimaliseert. Dat ontgoochelt mij van u, Vlaams-nationalist met wortels in de vredesbeweging. We zien duidelijk dat Qatar betrokken is in een vuile oorlog in de regio en dat wij die met de levering van militair materieel ook legitimeren. Ik vind dat geen goede zaak.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Ik stel vast dat dat soms een heel moeilijke afweging wordt. Dat Qatar betrokken is bij gewapende conflicten lijkt mij duidelijk. Dat het in eerste instantie bedoeld is voor de bescherming van het staatshoofd wordt in de documenten wel zo gesteld, maar je weet inderdaad niet waar de mensen die daar worden getraind, uiteindelijk terechtkomen. In die zin zou de lijn die we hebben gesteld, toch overschreden kunnen worden. Het is een heel moeilijke afweging.

Op basis van de voorliggende documenten kan ik niet zeggen dat er niet correct is gehandeld. Ik maak me er wel erg ongerust over. De kans dat je met deze export over de lijn gaat, is toch wel reëel.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Dit geval toont opnieuw aan dat er wel degelijk nood is aan een soort onholdbeleid en een soort rechtszekerheid voor bedrijven om op voorhand te weten wat al dan niet kan.

Minister-president, zijn er dit jaar voorlopige adviezen uitgereikt aan Qatar? Zitten daar geweigerde adviezen tussen? Indien u mij nu geen antwoord kunt geven, wil ik ze gerust schriftelijk stellen of kunt u mij later een schriftelijk antwoord geven.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Dit geval toont volgens mij juist aan dat de Vlaamse Regering het op een juiste manier aanpakt. Door dat ad-hocbeleid kunnen we elke zaak specifiek bekijken en kunnen we inderdaad beoordelen of we hier handelen volgens wat is vooropgesteld in het regeerakkoord.

Deze zaak bewijst juist dat we dat op een goede manier doen. Als ik goed heb gevolgd, hoor ik hier: 'oei, we gaan exporteren, dus moeten we opletten.' Het gaat niet over de export van gewone materialen en wapenhandel, het gaat over alle export en die moeten we van dichtbij bekijken. We moeten vertrekken vanuit een goede basis. Met dit Wapenhandeldecreet ben ik ervan overtuigd dat we vanuit een goede basis door ad-hocbepaling correct werken. Dit is een mooi voorbeeld dat dit duidt.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb de indruk dat de collega's de indruk willen creëren dat ik het decreet niet naleef. Daar gaat het dus niet over. Een weigering van kledij heb ik gedaan omdat je kledij kunt aantrekken en ermee ten strijde kunt trekken in een militair conflict. Het decreet is heel duidelijk: het gaat over goederen die in een gewapend conflict kunnen worden ingezet. Met een vaste schietschijf is het onmogelijk om dit in te zetten in een oorlog in Jemen.

Wat u zegt, is dat de uitvoer van elk militair materieel, elk materieel dat is onderworpen aan de wapenexport, moet worden verboden. Dat staat niet in het decreet. Ik handhaaf het decreet zeer strikt. Zelfs van kledij heb ik gezegd dat die kan worden ingezet bij troepen die in gevechten verwikkeld raken. Een vaste schietschijf voor de guard van de regeringsleider of het staatshoofd kan niet worden ingezet in een gewapend conflict.

Ik verneem ook dat er geen voorlopige adviezen zouden zijn verleend.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het werkbezoek van de minister-president aan de autonome Koerdische regio in Irak – 1713 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, u hebt van het paasreces gebruikgemaakt om uw opdracht in het buitenland waar te nemen. U was in Cuba, maar ook in het noorden van Irak, meer bepaald in de Autonome Koerdische Regio. U bracht daar een werkbezoek op uitnodiging van de president van de regio, Masoud Barzani.

Op het programma stonden naast gesprekken met de president en met de eerste minister Nechirvan Barzani, ook gesprekken met de Koerdische minister van Buitenlandse Zaken Falah Mustafa Bakir, en met minister van Planning Ali Sindi. U bracht een werkbezoek aan de hoofdstad Erbil met onder andere de als UNESCO-werelderfgoed erkende citadel van Erbil.

Belangrijk in de actuele context is dat er ook aandacht was voor de vluchtelingen in het vluchtelingenkamp Gawilan. Er was een contact met de Kurdish Chamber of Commerce en de Kurdistan Investment Board.

Koerdistan staat als regio op dit moment in het middelpunt van de belangstelling. In die zin is het goed dat Vlaanderen daar op het hoogste niveau aandacht aan besteedt en dat u, minister-president, daarnaartoe bent gegaan in deze brandend actuele situatie. U hebt niet alleen de gemakkelijke plaatsen bezocht, maar ook Koerdistan.

Na de Eerste Wereldoorlog werd met het uiteenvallen van het Ottomaanse Rijk de hele kaart hertekend, en Koerdistan bleef met lege handen achter. De Koerden leven verspreid over het grondgebied van meerdere staten. Maar de laatste jaren hebben ze zich op de regionale en internationale kaart gezet als een factor van groot strategisch belang.

Binnen Irak is de Koerdische regio in vergelijking met de rest van het land een baken van stabiliteit. Ik zeg niet dat daar geen problemen zijn, maar in andere delen van Irak zijn de problemen ongetwijfeld groter. In Syrië blijken de Koerden een van de weinige partijen te zijn die Daesh/IS het hoofd kunnen bieden. Binnen Turkije zijn de vredesbesprekingen helemaal stilgevallen en neemt het geweld in de Koerdische regio hand over hand toe. Het is niet te onderschatten wat daar gebeurt en misschien onderbelicht blijft in onze media.

Ondanks het wegvallen van de sancties tegen Iran blijft dat land met zijn Koerdische vraag kampen. De mensen die opkomen voor autonomie en respect voor het Koerdische bewustzijn, worden in Iran met heel harde hand bekampt. Hoewel de situatie in de verschillende staten verschilt, kan niemand ontkennen dat er tussen de Koerdische gemeenschappen in de verschillende staten nauwe banden bestaan en dat evoluties in het ene land altijd een weerslag hebben op de situatie van de Koerden in de buurlanden. Het maakt heel wat van die landen zenuwachtig als blijkt dat in een van die gebieden, zoals nu in Noord-Irak, de Koerden erin slagen meer autonomie te verwerven en steeds meer de vorm van een staat aannemen.

Elk contact met een van de Koerdische entiteiten heeft onwillekeurig ook een betekenis voor de Koerden in de andere statelijke entiteiten. Zo was zowel Turkije als Syrië misnoegd met de eenzijdige verklaring van de Syrische Koerden in maart dat

de Koerdische regio's in het noorden van Syrië – dat zijn enkele kantons waarvan de enen hopen dat ze met elkaar kunnen worden verbonden en anderen dat absoluut willen tegenwerken – een autonome deelstaat zouden worden binnen een toekomstig federaal en democratisch Syrië. Een evolutie die op het eerste zicht in Vlaanderen alleszins op begrip moet kunnen rekenen. Zaken als federaal en democratisch zijn bij ons natuurlijk herkenbaar.

De Syrische Koerden werken naar het voorbeeld van de Irakese Koerden gestaag aan een autonome regio. De strijd die momenteel in het zuidoosten van Turkije woedt tussen de Turkse strijdkrachten en de militante Koerden heeft de voorbije maanden een bloedige wending genomen. Bepaalde steden worden van de buitenwereld afgesloten en aan beide zijden vallen veel slachtoffers te betreuren. De humanitaire gevolgen van de confrontatie waar de regering-Erdogan op aanstuurt, zijn zeer ernstig.

Minister-president, met uw bezoek hebt u alleszins aangetoond dat Vlaanderen de belangrijke evoluties in dat deel van de wereld van nabij volgt en er ook een rol wil spelen. Welke doelstellingen had uw werkbezoek? Zijn de verwachtingen ingelost?

De Autonome Koerdische regio in Irak neemt zeer veel vluchtelingen op uit de gebieden die door Daesh/IS worden bezet. Is deze problematiek ter sprake gekomen? Zal Vlaanderen op een of andere wijze bijstand verlenen om de vluchtelingen zo dicht mogelijk bij hun woonplaats in veilige omstandigheden op te vangen in de Koerdische regio? In welke domeinen zijn er afspraken gemaakt over samenwerking tussen de Koerdische Autonome Regio en Vlaanderen? Is er gesproken over de bescherming en het herstel van erfgoed? Is tijdens de politieke ontmoetingen ook de situatie van de Koerden in Syrië en Turkije ter sprake gekomen? Welke standpunten neemt de Vlaamse Regering in ten opzichte van de evoluties in de verschillende Koerdische gebieden in de verschillende staten in het Midden-Oosten? Op welke wijze kan Vlaanderen de stabiliteit die de Koerdische Autonome Regio in Irak kenmerkt, versterken?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Kennes, dank u voor uw goed gedocumenteerde vraag om uitleg. Ik ben naar de Koerdische Autonome Regio gegaan op uitnodiging van de Koerdische president Barzani. Het kan worden bekeken als een tegenbezoek voor de ontmoeting die ik in september vorig jaar had met een Koerdische delegatie onder leiding van de minister van Religieuze Zaken. Mijn missie is uitstekend verlopen. Ik heb er zowel politieke, economische als humanitaire contacten kunnen leggen.

Ik had politieke contacten met president Masoud Barzani, met de eerste minister Nechervan Barzani, met Pishtiwan Sadiq, minister van Onderwijs en Religieuze Zaken, met dr. Ali Sindi, minister van Planning en Handel. Ik had economische contacten met de kamer van koophandel en ook een aantal humanitaire contacten met de katholieke aartsbisschop Warda, alumnus van de KU Leuven, en metropoliet Sharaf van Mosoel, zelf ontheemd. De man is Mosoel moeten ontvluchten, dat nog altijd is bezet door IS.

Ik had ontmoetingen met het Human Rights Office van UNAMI, de VN-missie in Irak, met vertegenwoordigers van de universiteit van Dohuk, met de verantwoordelijken van Rode Kruis Vlaanderen en met het bestuur van het vluchtelingenkamp Gawilan. Ik ben vrijdag naar het front gegaan bij de Koerdische Peshmerga, die een heel grote verdienste hebben in het standhouden tegen IS, die IS hebben teruggedreven. Koerdistan heeft een front van 1000 kilometer, en heeft 5,5 miljoen inwoners. Ze hebben geen zware wapens, ze kregen wel luchtsteun van de Amerikanen. Momenteel is het een stellingenoorlog met af en toe zelfmoordenaars van IS die binnenglippen en hun bommen laten ontploffen.

Zaterdag, de dag van mijn vertrek, heb ik een bezoek gebracht aan het vluchtelingenkamp Gawilan, vlakbij Erbil, waar ongeveer 6500 vluchtelingen uit Syrië worden opgevangen. Ik heb er gesprekken gehad met het bestuur van dat kamp, met het medisch en onderwijsend personeel en met de mensen die er leven. Ik heb het daar gezegd en bevestig het hier: het is mijn indruk dat Koerdistan een baken is van stabiliteit in de regio, en ook een basis van tolerantie. De bevolking is voor 80 procent moslim, maar de christenen, de jezidi's, alle religies zijn daar welkom. Niet alleen wordt hen geen strobreed in de weg gelegd, ze maken er deel uit van de samenleving, ze zitten in het parlement, zitten in de regering. Bovendien vangen de Koerden met hun kleine bevolking maar liefst 1,8 miljoen vluchtelingen op. Dat wordt wereldwijd niet erkend omdat ze zagezegd 'maar' 250.000 vluchtelingen uit Syrië hebben. Ze vangen echter ook 1.550.000 internally displaced persons (IDP's) op. Het opmerkelijke daaraan is dat 80 procent van die mensen in gezinnen zijn opgenomen. Dat is ongelooflijk voor zo'n land, voor zo'n samenleving. Men boekt er weliswaar zeer grote vooruitgang. Het heeft economisch ook een aantal troeven, met olie en dergelijke meer, maar lijdt op dit ogenblik wel zeer zwaar onder de oliecrisis. Het krijgt ook de middelen van Bagdad niet. Het heeft immers een akkoord gesloten waardoor het een transfer zou krijgen van 17 procent van de middelen. Die middelen komen niet binnen. John Kerry was daar trouwens op dat moment, en die heeft gezegd erop te staan dat 17 procent van de VS-hulp wordt getransfereerd, maar eigenlijk zou men er veel meer moeten krijgen. De Koerden staan immers ook in voor de opvang van die IDP's, die mensen op de vlucht, en ze maken geen onderscheid tussen Arabieren en jezidi's, of op basis van welke overtuiging ook.

Ik heb ten slotte ook een live televisie-interview gehad en een persconferentie kunnen geven. Ik moet zeggen dat er wel heel veel belangstelling was voor het bezoek. Zij bieden dus onderdak aan een kleine 250.000 Syrische vluchtelingen. Tussen haakjes, de mensen waarmee ik heb gesproken in die kampen, zeggen terug te willen gaan naar Syrië als dat mogelijk is. Die mensen hebben daar hun have en goed achtergelaten. Soms leven daar drie generaties samen. Het is een zeer kinderrijke populatie: meer dan 50 procent is jonger dan 18 jaar in die vluchtelingenkampen. De Koerden geven onderwijs aan die mensen, op hun kosten. Eigenlijk zou de internationale gemeenschap daarvoor een tegemoetkoming moeten geven. Dat is ook het statement dat ik daar heb gemaakt. Men moet ook erkennen dat zij instaan voor die IDP's. Dat is een ontzettend grote inspanning en die tellen niet mee, dat zijn geen vluchtelingen, dat zijn mensen die zich binnen Irak hebben verplaatst, binnen die staat die inderdaad na de Eerste Wereldoorlog is gecreëerd. Van alle Syrische vluchtelingen in Irak vangen zij 97 procent, dus bijna 100 procent op.

In 2014 heb ik Rode Kruis-Vlaanderen al 400.000 euro gegeven. Dat ging toen vooral over watervoorziening en sanitaire installaties in die vluchtelingenkampen. Nu heb ik naar aanleiding van mijn bezoek bijkomende noodsteun van 250.000 euro gegeven. Dat is niet uitsluitend voor het vluchtelingenkamp Gawilan. Dat wordt vooral samen met het Duitse Rode Kruis en ook met het Franse Rode Kruis verspreid over de vluchtelingen. Het totale bedrag dat het Rode Kruis samenbrengt, is veel groter. Het gaat over een breder project, van 4,2 miljoen euro, waaraan heel veel wordt bijgedragen. Het Duitse Rode Kruis heeft onder andere in dat kamp alle tenten vervangen door gemetseld materiaal. De eerste vluchtelingen wonen daar immers nu al drie jaar, en die tenten overleven eigenlijk maar een jaar.

Dan waren er de vragen over afspraken en samenwerking met betrekking tot erfgoed. Natuurlijk is er daar schitterend erfgoed, bij de bakermat van de beschaving. De citadel is wondermooi. Gelukkig is Erbil niet veroverd en bezet geweest door Daesh. Het heeft misschien niet zo veel gescheeld. Ze stonden vrij dicht bij de hoofdstad en de luchthaven, maar zijn er niet in geslaagd. Die citadel is dus niet verwoest. Er is wel heel veel werk. Men verricht daar schitterend restauratiewerk.

Men is ook erkend door UNESCO. Er zijn ook een aantal internationale organisaties die in dat erfgoed kantoren openen, zodat er wordt gekomen tot een hergebruik van een aantal van die gebouwen.

De Koerdische regering heeft ook niet gevraagd om een of andere ondersteuning met betrekking tot de citadel. Wel is het zo dat ik, zoals u weet, een nieuwe overeenkomst met UNESCO sluit: we spannen ons in om met UNESCO samen te werken op het vlak van deradicalisering, tolerantie en culturele diversiteit. De jongste jaren heb ik al steun gegeven aan beschermingsmaatregelen door UNESCO met betrekking tot onder andere Syrisch cultureel erfgoed, voor een bedrag van 170.000 dollar. Ik onderzoek ook nog de mogelijkheid van het ondersteunen van de heropbouw van Palmyra, dat heel onlangs werd bevrijd van IS en waar IS kolossale verwoestingen heeft aangebracht.

We hebben het niet expliciet gehad over de situatie van de Koerden in Syrië en Turkije. Het ging over de Koerdische regionale regering. Het is wel zo dat die situaties van die Koerden totaal verschillend zijn. U hebt er ook op gewezen. De Turkse regering voert strijd tegen de PKK, die terroristisch te werk gaat, die bomaanslagen pleegt en dergelijke, die we alleen maar kunnen veroordelen. Tegelijkertijd heeft de Turkse regering echter goede betrekkingen met de Koerdische regionale regering in Irak. Er is een pijpleiding waarmee ze de Turken bevoorraden met olie, en ze gaan een nieuwe gasleiding bouwen. De situatie van de Koerden in Turkije, van de Koerden in Syrië, van de Koerden in Irak en van de Koerden in Perzië/Iran is eigenlijk dus vaak een geostrategisch verschillende relatie. Er zijn alleszins goede economische relaties tussen Turkije en Iraaks Koerdistan. Er is geen enkele aanwijzing dat dit op een of andere manier de relaties met Turkije zou gaan beïnvloeden.

Wel vind ik dat we erover moeten waken dat het aanhalen of het bespreken van de banden tussen de EU en Turkije niet ten koste van de Koerden gaat. U hebt er zelf op gewezen: in de Eerste Wereldoorlog is er heel veel toegezegd aan de Koerden. Het eerste akkoord voorzag in autonomie, in een staat voor de Koerden, die met 35 miljoen mensen zijn. Dan is Atatürk sterker geworden in Turkije en is er een nieuw vredesakkoord gesloten, de Vrede van Lausanne. Plots was de situatie van de Koerden weggelaten uit het verdrag. Sindsdien streven de Koerden in al die gebieden op een of andere manier naar autonomie. De president heeft me gezegd dat hij opnieuw wil onderhandelen met Bagdad. Hij wijst er terecht op dat de Koerden heel veel voor Bagdad hebben gedaan. Ze doen zelfs bewakingsopdrachten in Bagdad. De peshmerga's vormen echt een zeer gedisciplineerd, zeer goed leger van 150.000 mensen, mannen en vrouwen. Ze hebben ook geen vinger uitgestoken naar de Arabieren, zegt hij, ook al zijn ze onder Saddam met gifgas bestookt en zijn er toen ongeveer 5000 mensen gestorven. Iraakse soldaten die in handen van de Koerden zijn gevallen, hebben ze echter geen kwaad gedaan. Er is geen enkele aanwijzing, althans niet in mijn ogen, dat ze daar op een of andere manier wraak nemen op die mensen. Integendeel, ze hebben veel Irakezen die geen Koerd zijn, binnengehaald in het gebied van de Koerdische regionale regering.

Hoe kunnen we daar de stabiliteit versterken? We hebben uiteraard geen legermacht. We leveren ook geen legermaterieel daar. Ik heb het al gehad over de subsidie aan het Rode Kruis. Ik heb aan het Departement internationaal Vlaanderen gevraagd te bekijken of er op een of andere manier verder kan worden samengewerkt, of er een samenwerkingsakkoord mogelijk is.

Ik heb ter plekke ook beslist om een subsidie van 130.000 US dollar te geven aan het Human Rights Office van UNAMI, de bijstandsmissie van de Verenigde Naties in Irak. Die zet samen met het Koerdische ministerie van Onderwijs in op mensenrechteneducatie via bijscholing van leerkrachten en via de ontwikkeling van handboeken.

Dit moet de Koerdische jeugd weerbaar maken tegen radicalisering. Het programma van UNAMI wordt ook volop gesteund door de regering daar.

Over samenwerking inzake traumabehandeling bij vrouwen van de Jezidi die op een onmenselijk wrede manier zijn behandeld, heb ik het ook gehad. Mijn vertegenwoordiger heeft besprekingen gevoerd in Stuttgart. Baden-Württemberg ondersteunt dat al, vangt heel wat van die mensen op en behandelt ze. Ik geloof dat het er meer dan duizend zijn. Het punt is dat de Koerden zeggen dat die mensen niet meer willen komen, op een of twee na. Wij pleiten ervoor om de traumabehandeling in de universiteit van Duhok te kunnen doen. Baden-Württemberg is aan het onderzoeken om daar transfer van expertise te doen. In Vlaanderen hebben we heel wat expertise. De vraag kwam of we iets kunnen doen met betrekking tot psychiatrische trauma's van kinderen van de Jezidische gemeenschap. We zullen dat onderzoeken. We zijn niet over één nacht ijs gegaan door ter plekke een akkoord te sluiten. Ik moet daarover spreken met de universiteiten en misschien met Peter Adriaenssens en anderen om te kijken of we daarin iets kunnen betekenen. Zomaar zeggen dat we daaraan meewerken of een bijdrage storten, was niet aan de orde. Dit kan een project voor 2017 zijn. Bovendien hebben we ter plekke gehoord dat zij verkiezen dat er in Duhok expertise wordt opgebouwd en dat de traumabehandeling daar zou gebeuren.

De minister van Planning is een opmerkelijk man. Het is een chirurg die in de politiek is gestapt om het Koerdisch volk te dienen. Ik heb hem en de kamer van koophandel uitgenodigd naar hier. Ze leven van de export van olie, maar hebben zeer weinig diversificatie in de economie. Ze zijn erg geïnteresseerd in onze hoogontwikkelde economie en onze diversiteit. Het zou goed zijn om vanuit Koerdistan een economische missie naar Vlaanderen te organiseren. Ze hebben deze uitnodiging aanvaard. We kunnen hen in contact brengen met Voka en de kamer van koophandel in Antwerpen omdat daar de chemische industrie is en grote diversificatie met een zeer internationaal element.

Ik ga ook – en ik heb daarover al contact genomen met de VLIR en rector Torfs – vragen of er mogelijkheid is tot een universitaire samenwerking. De aartsbisschop van Erbil richtte onlangs een katholieke universiteit op. Er zijn nog 300.000 christenen. Er waren er 1,4 miljoen in heel Irak, maar er schieten er nog 300.000 over. Die patriarch was zeer bitter. Hij vertelde het verhaal dat burens van hem in Mosoel eigenhandig het kruis hebben afgebroken op zijn kerk en er een moskee van hebben gemaakt. Ze zijn verdreven. De archieven en de kerken zijn vernietigd. Ze zijn op een zeer brutale, nietsontziende manier aangepakt door IS. Ze hadden de keuze: blijven en zich bekeren, vertrekken of omgebracht worden. Het was een beetje zoals de Spanjaarden hier deden met de protestanten: ze hadden 48 uur de tijd om Brugge of Antwerpen te verlaten. Ze hadden even de tijd om weg te gaan of ze zouden worden omgebracht. Die mensen zijn massaal gevlucht en er schieten er nog 300.000 over. Die mensen kijken uit naar alle mogelijke contacten. Als Vlaanderen iets kan doen, dan is het op het humanitaire vlak en het onderwijsvlak. Ik denk aan traumabehandeling met het Rode Kruis. Op termijn kan dat misschien ook op economisch vlak. Het is goed dat er een missie voorbereid zou kunnen worden.

Ik hoop dat daar ooit vrede komt. Dat front ligt op 45 kilometer van Erbil. Daar wordt er gebouwd, is er economische activiteit, daar staan heel wat torenkranen. Dit is geen perfecte democratie natuurlijk, maar dit is toch een samenleving die geordend is, die pluralistisch is, die onderwijs verstrekt, met een leerplicht tot 16 jaar. Dat biedt wel perspectieven als er ooit vrede komt. Ik hoop samen met u dat we daar ooit economische betrekkingen mee kunnen hebben. Het is toch wel in omvang vergelijkbaar met Vlaanderen. 5,5 miljoen mensen staan er open voor internationale contacten.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, ik dank u voor uw heel boeiende relaas, gestructureerd op basis van mijn vragen, over uw verblijf aldaar en de vele contacten die u hebt gehad. Ik leid daaruit af dat het een heel nuttig bezoek is geweest. Ik noteer dat u onderzoekt of er voor Palmyra iets gedaan kan worden. Dat ligt natuurlijk bezijden Koerdistan. Ik deel ook uw bekommernis over de contacten die op dit ogenblik lopen tussen de EU en Turkije en de mogelijke weerslag daarvan op de Koerden, dat we daarvoor op onze hoede moeten zijn. Vooral interessant met betrekking tot het bezoek is dat er veel contacten zijn gelegd op het vlak van mensenrechten, mensenrechteneducatie en -onderzoek, traumabehandeling, diversificatie van de economie, universitaire samenwerking en steun van het Rode Kruis aan de vluchtelingen. Het is goed dat er op dit moment veel pistes verder worden onderzocht. Onze middelen zijn uiteraard beperkt. Maar we moeten de haarden van stabiliteit die er in die woelige regio zijn, ondersteunen. Als er instabiliteit is, dan merken we dat. Dat leidt ook bij ons op een aantal punten tot spanningen in onze samenleving. Minister-president, ik wil u aanmoedigen om de pistes die u hebt bewandeld of opengetrokken, verder te onderzoeken. Ik hoop dat Vlaanderen daar een positieve rol in kan spelen.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Ik sluit mij aan bij de heer Kennes, waar hij Koerdistan een baken van stabiliteit in die regio noemt.

Het was een bijzonder geslaagde missie. Minister-president, ik wens u daarvoor te feliciteren. Wij hebben dat hier kunnen volgen in de media. We hebben tijdens de pauze ook kennis kunnen maken met de heer Zana Kurda, hier achteraan in de zaal. Hij is vertegenwoordiger van de regio hier in Brussel. We hebben mogen meemaken dat er meer dan morele steun is gegeven. U zei het: we hebben 50.000 euro extra gegeven aan het Rode Kruis, en 130.000 euro voor een educatief project.

Minister-president, ofschoon u al het tipje van de sluier hebt gelicht door te spreken over economische banden en over het feit dat we daar op cultureel vlak en op het vlak van onderwijs van betekenis kunnen zijn, wil ik u toch vragen of we concrete afspraken over de opvolging daarvan hebben gemaakt. Het is belangrijk dat dat centraal wordt opgevolgd want die regio verdient dat.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: We hebben geen tijdsschema afgesproken. Ik heb aan FIT gevraagd om die missie voor te bereiden. Dat vraagt tijd. Het is belangrijk dat zij bedrijven selecteren voor een economische missie die interessant kunnen zijn om B2B-contacten te hebben. Een eerste contact leidt niet altijd tot deals. Dat kan altijd. Dat zal worden opgevolgd, zonder dat daar een timing op zit. Hetzelfde wat betreft de academische contacten. Die ga ik ook nauw opvolgen. Ik ben ook van plan om bij de EU aandacht te vragen voor de situatie daar. Men houdt alleen rekening met vluchtelingen in de strikte zin van het woord, terwijl iedereen het er toch over eens zal zijn dat dit enorm weegt op de samenleving. Ze hebben op dit ogenblik zware budgettaire problemen. Dat land is in oorlog en moet een front van 1000 kilometer bewaken. Het kent, zoals iedereen, de terugval van de opbrengst van de olieprijs, en kent bovendien ook nog eens de budgettaire problemen met Bagdad, waarbij het akkoord van de 17 procent niet wordt nageleefd. De aartsbisschop heeft bevestigd dat er al drie keer 1 miljard euro hulp van de EU naar Bagdad is gekomen. Dat is niet altijd humanitaire hulp. Dat is ook structurele hulp. Niet alleen de aartsbisschop zei dat die hulp niet tot bij hen kwam, ook de politici zeiden dat.

Ik vind dat toch een aandachtspunt voor de Europese Unie. Ik zal die zaken opvolgen. Hetzelfde wat betreft de traumabehandeling. Vraag me niet om daar een termijn van een maand of van maanden op te plakken. Het is belangrijk dat je dat

goed probeert uit te werken. Als er een samenwerking komt op het vlak van traumabehandeling, zal dat per definitie 2017 worden. Je moet toch een draagvlak hebben bij onze universiteiten en kijken wat precies nuttig kan zijn. We gaan het opvolgen. Het is geen beleefdheidsbezoek geweest. Er zijn een aantal concrete zaken besproken waarvan ik me voorneem om ze op te volgen. Of ze allemaal tot een goed resultaat zullen leiden, weet ik niet. Dat is niet voorspelbaar op dit ogenblik. Het belangrijkste is dat we kijken of we het kunnen en dat we het ook aanpakken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Willem-Frederik Schiltz aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het blootleggen van de resten van de citadel van Antwerpen – 1659 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Met deze vraag sluit ik naadloos aan bij de eerdere verwijzing van de minister-president naar de tijd van de Spaanse furie in onze Lage Landen. Naar aanleiding van recente werken aan het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA) zijn in de tuin restanten teruggevonden van de citadel van Antwerpen. Dit is een enorme vesting die in de 16e eeuw is gebouwd in opdracht van de hertog van Alva, de toenmalige Spaanse landvoogd der Nederlanden. De citadel van Alva nam de volledige oppervlakte van de huidige wijk Zuid in beslag. Het gaat niet over een klein torentje, maar wel degelijk over een heuse citadel. In de 19e eeuw werd het complex afgebroken omdat de fortengordel rond Antwerpen de verdedigingsfunctie zou overnemen, waar thans de ring ligt. Onder de grond bevinden zich nu nog heel wat oorspronkelijke fundamente.

Volgens archeologen zijn de delen die blootgelegd zijn, in goede staat teruggevonden. Het in kaart brengen van de vestingwerken uit die tijd, is niet alleen belangrijk om een beter inzicht te krijgen in de geschiedenis van de stadsontwikkeling en dus ook de toekomst van de stadsontwikkeling van Antwerpen, maar moet ook worden gezien in het grotere plaatje. Er zijn namelijk, zo heb ik me laten vertellen, in de Nederlanden nog maar zeer weinig voorbeelden bewaard gebleven van de 16e-eeuwse vestingbouw. Zoals ik al zei: het gaat niet over een klein muurtje of een stuk van een torentje, het gaat over consistente restanten, die wel enige waarde hebben.

De archeologen ter plaatsen waren actief tot 6 april, waarna de sleuven weer dichtgemaakt worden. Minister-president, is het agentschap Onroerend Erfgoed ter plaatse geweest voor ondersteuning aan het wetenschappelijk onderzoek? Hoe zullen de resultaten van het archeologisch vooronderzoek verwerkt worden? Wat gebeurt er met de informatie en de vaststellingen die ter plaatse gebeurd zijn? Welk adviezen werden er concreet gegeven over gewenste maatregelen die eventueel genomen worden ter conservering en een mogelijke ontsluiting? Is insitubewaring mogelijk en kan het eventueel deel uitmaken van de nieuwe tuin van het KMSKA?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Schiltz, ik kan bevestigen dat mijn administratie betrokken is bij de werken. Naar aanleiding van een vondstmelding naar aanleiding van beperkte ingrepen in de tuin, waarbij bleek dat de resten van de citadel hoger zaten dan verwacht, voerde het agentschap Onroerend Erfgoed een

archeologisch onderzoek uit in de patio van het KMSKA eind 2014 begin 2015. De toen aangetroffen funderingsresten zijn onderzocht en zorgvuldig gedocumenteerd.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek is er in mei 2015 overleg gepleegd met de betrokken partners: de stadsarcheologische dienst van Antwerpen, het KMSKA met Bruno Claesen, het Facilitair Bedrijf van de Vlaamse overheid als mandataris van het museumgebouw. Dat overleg ging over de vraag hoe de inplanting van de riolering en de opvangbekkens kon gebeuren met maximale vrijwaring van het archeologisch patrimonium en hoe het archeologisch onderzoek kon worden gevoerd zonder grote verstoringen te veroorzaken.

In lijn met het verdrag van Valletta, doorvertaald in onze regelgeving, is het de betrachting om zo veel mogelijk een behoud in situ na te streven. De verdere werken binnen het KMSKA in functie van de rioleringswerken en de inplanting van enkele opvangbekkens in de tuinzone, passen in het archeologisch onderzoek gekoppeld aan de stedenbouwkundige vergunning. Ter voorbereiding van die werken verleenden mijn diensten op 2 februari 2016 een vergunning voor het uitvoeren van een archeologische prospectie, een archeologisch vooronderzoek, aan een archeologe van de archeologische dienst van de stad Antwerpen.

Zowel de resultaten van het onderzoek naar aanleiding van de vondstmelding door het agentschap Onroerend Erfgoed als de resultaten van het onderzoek uitgevoerd door de stadsarcheologische dienst van Antwerpen, zullen conform onze regelgeving verwerkt worden in een opgravingsrapport. Bovendien engageerde de stadsarcheologische dienst zich om het onderzoek beschikbaar te stellen door de publicatie ervan in SIAM-rapporten (Stedelijk informatiecentrum archeologie en monumentenzorg) tegen 28 februari 2017.

De resultaten van het archeologisch vooronderzoek zijn tevens meegedeeld aan de ontwerper van de museumtuin zodat die kan nagaan hoe de restanten van de citadel kunnen worden geïntegreerd in een aantal elementen van het nieuwe ontwerp. Het is nu aan de ontwerper om dat te bekijken en te zien of een integratie mogelijk is.

Ik kom tot uw vragen over de adviezen en de in situ-bewaring. Op basis van de verwerking van de resultaten van de vondstmelding gaf mijn agentschap aan hoe de inplanting van de riolering en de opvangbekkens kan gebeuren met vrijwaring van het archeologisch patrimonium, hoe het in situ-behoud grotendeels ondergronds mogelijk is en hoe het archeologisch onderzoek beperkt kan blijven zonder dat er grote kosten moeten gebeuren.

Bij de aanvraag voor de vergunning door de archeologische dienst van de stad Antwerpen in functie van het prospectieonderzoek, spreekt het agentschap zich uit over de vraag of het voorgestelde personeelsplan, de geplande financiering en de vooropgestelde uitvoeringstermijn voldoen om de archeologische prospectie met ingreep in de bodem uit te voeren en af te werken. Het agentschap onderzoekt verder of de voorgestelde opgravingsstrategie aantoont dat die op voldoende wijze tegemoetkomt aan de aard van de te onderzoeken site, de archeologische verwachtingen en de te beantwoorden vragen. Tevens kijkt het agentschap na of voldaan is aan de voorwaarde om de resultaten van het onderzoek binnen redelijke termijn publiek te maken. Het agentschap geeft ook advies bij de gewenste maatregelen ter conservering en mogelijke ontsluiting voor behoud in situ. Voor het bepalen van de gewenste maatregelen ter conservering en mogelijke ontsluiting baseert het agentschap zich op de resultaten van het vooronderzoek, rekening houdend met de technische en financiële mogelijkheden.

De funderingsresten van de citadel, in baksteen en natuursteen, zijn aangetroffen op circa 1 meter onder het bestaande oppervlak. In functie van een optimale conservering is in samenspraak met de partners besloten die funderingen af te

dekken met geotextiel en vervolgens de sleuven te dichten. Deze werkwijze garandeert de best mogelijke bewaring in situ waardoor beschadiging door onder meer wortelvorming, blootstelling aan weersinvloeden, zoals kapotvriezen, afspoelen en verwerking, en blootstelling aan menselijke invloeden vermeden wordt. De restanten zullen blijvend deel uitmaken van de museumtuin, ondergronds en in principe niet zichtbaar. Maar de ontwerper kan, afhankelijk van de financiële mogelijkheden, zoals op bepaalde plaatsen gebeurt, met een glasoppervlak of op een of andere manier ervoor zorgen dat toch een deel zichtbaar is. Er zijn van een eerdere periode ook restanten van de verdedigingswerken van Antwerpen op die manier blootgelegd.

Er zijn daarvan ook schitterende voorbeelden in het buitenland en in het binnenland. Zo is de hele ondergrondse structuur van de basiliek van Tongeren zichtbaar en kan die worden bezocht. Het gaat hier over 1 meter onder de grond. Ik ben geen specialist, maar zoals ik het lees, is het toch wel belangrijk dat ze niet worden blootgesteld aan allerlei extreme weersinvloeden, zoals vorst, regen enzovoort.

In elk geval wordt alles gedocumenteerd en zal er publiekswerking mogelijk zijn. Ik hoop dat dat zo visueel mogelijk ter beschikking kan worden gesteld van het publiek. Alles is gedocumenteerd en opgemeten. Het KMSKA, de stad Antwerpen en de ontwerper bekijken nu samen hoe alles kan worden bekendgemaakt en gedocumenteerd. Zeker voor het agentschap is het een optie om ervoor te zorgen dat er ook een visuele mogelijkheid is. Dat zal ook worden bekeken in functie van de kostprijs. Ik zie mooie voorbeelden op de foto's. Hier is er bijvoorbeeld zicht op de steunberen. Het zou voor het KMSKA een extra attractiepunt zijn indien je daarbovenop zou kunnen lopen. Het zal een afweging zijn. Het kost geld.

Het is ook een zaak van de ontwerper. Geheel vrijmaken zal geen optie zijn, zowel technisch als financieel. Als je op een bepaald moment meer dan 1 vierkante meter visueel zou kunnen tonen, zou dat een mooi resultaat zijn. Het wordt verder bekeken.

De voorzitter: Ik geef het toe: de foto's zijn bijna zo mooi als die van Diest.

De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Minister-president, ik dank u voor uw zeer uitvoerig antwoord. Men merkt dat u zeer gepassioneerd over het onderwerp kunt vertellen en dat u ermee begaan bent.

De voorbije jaren zijn er best wel wat werken gebeurd in Antwerpen: de heraanleg van de Leien in Antwerpen, ook aan het stadhuis, waarbij telkens restanten van vroegere stadsontwikkelingen bloot kwamen. Helaas waren die telkens maar zeer tijdelijk en kort toonbaar en ligt er nu opnieuw bestrating en wegenissen. Het is daar dus wat moeilijker om met glaspartijen te werken en de toegankelijkheid te verzekeren. Op zich zou het dus wel bijzonder fijn zijn dat er eindelijk nog eens een stukje van het oude Antwerpen in de kijker kan worden geplaatst. Ik ben er uiteraard een grote voorstander van om dit zo visueel mogelijk te doen. Het hoeft niet ten koste te gaan van het erfgoed zelf. Zoals u hebt aangehaald, zijn er in het Brusselse ook enkele prachtige stukjes waar je de restanten van het oude Brussel kunt bekijken. Het lijkt me zeker en vast aangewezen dat dit goed wordt bewaard en dat het zo veel als mogelijk toonbaar wordt gemaakt, zeker op een plek waar het perfect past. Het is in de tuin van het museum. Het kan dus bijna niet idealer. Er zijn geen wegen die moeten worden verlegd.

Uit uw antwoord had ik ook begrepen dat de oplossing voor de riolering en de vergaringsbekkens geen onoverkomelijk probleem is en dat daaraan een mouw kan worden gepast. Het is dus te hopen dat Antwerpen binnenkort weer een stukje van zijn geschiedenis boven kan halen of toch zichtbaar kan maken.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Ik dank de heer Schiltz voor zijn interessante vraagstelling.

Ik wil een historische aanvulling doen. De heer Schiltz heeft verwezen naar de Spaanse periode. In 1830-1831 was de citadel het laatste steunpunt van onze laatste legitieme vorst, de goede koning Willem I, en dan is er een Frans leger aan te pas moeten komen om de citadel in te nemen. Als de restanten worden ontsloten, kan dat verhaal misschien ook worden verteld, waarvoor dank.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.